

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av socialvårdslagen, äldreomsorgslagen och klientavgiftslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att socialvårdslagen, lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre och lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården ändras.

Det föreslås att det i socialvårdslagen föreskrivs om användning av tekniska lösningar i socialservice, med beaktande av klienternas grundläggande fri- och rättigheter. Enligt förslaget ska det vara möjligt att använda tekniska lösningar för att stödja klientens funktionsförmåga, säkerhet, delaktighet och välfärd och lösningarna ska lämpa sig för att användas i servicen och svara mot klientens behov. Lösningarnas lämplighet för klienten ska bedömas som en del av klientprocessen. När tekniska lösningar tas i bruk och används ska dessutom de villkor som anges i lagen iakttas, till exempel att klienten ska kunna använda lösningen när det behövs och att lösningen inte får ingripa i klientens integritetsskydd mer än klientens behov av vård och omsorg nödvändigtvis förutsätter. Den tekniska lösningen ska också uppfylla de kvalitetskrav som ställs på den, fungera på ett sätt som motsvarar dess syfte och den får inte äventyra klientsäkerheten.

Till socialvårdslagen fogas en allmän bestämmelse om teknisk övervakning vid verksamhetsenheter inom socialvården. Genom bestämmelsen ställs enhetliga villkor för den tekniska övervakningen i gemensamma lokaler vid verksamhetsenheter inom socialvården. Den tekniska övervakning som avses i bestämmelsen kan utföras till exempel som kameraövervakning eller som övervakning som baserar sig på rörelsedetektorer. Det föreslås att teknisk övervakning ska vara möjlig när det behövs för att trygga klientens hälsa, säkerhet och välfärd, och den ska begränsas tids- och områdesmässigt till vad som är nödvändigt. Den tekniska övervakningen ska stå i proportion till sitt syfte.

På behandlingen av klientuppgifter i samband med användningen av tekniska lösningar och teknisk övervakning tillämpas lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården.

Det föreslås att socialvårdslagen också ändras så att det vid utarbetandet av klientplanen ska bedömas om klientens servicebehov kan tillgodoses med hjälp av tekniska lösningar. Enligt förslaget ska välfärdsområdet således i fortsättningen vara skyldigt att bedöma om tekniska lösningar kan utnyttjas vid tillhandahållande av socialservice för en klient. I lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre föreslås en motsvarande ändring.

Det föreslås att lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården ändras så att det i lagen föreskrivs om uttag av klientavgift i de situationer där en klients brådskande behov av hjälp tillgodoses genom användning av en teknisk lösning.

Det föreslås att det vid beräkningen av personaldimensioneringen inom heldygnsvård för äldre ska bli möjligt att beakta tekniska lösningar och teknisk övervakning när de har en minskande effekt på personalbehovet. Vid bedömningen av personaldimensioneringen får dimensioneringen minskas med högst 0,04 anställda per klient, om det vid verksamhetsenheten används tekniska lösningar som kan ersätta direkt klientarbete. Den faktiska personaldimensioneringen ska dock vara minst 0,6 anställda per klient.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2026 och avses bli behandlad i samband med den.

Det föreslås att lagarna ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Lag

om ändring av socialvårdslagen

39 §

Klientplan

När klientplanen utarbetas ska det bedömas om klientens servicebehov kan tillgodoses med hjälp av tekniska lösningar, med beaktande av vad som föreskrivs i 47 §.

47 §

Tekniska lösningar i socialservice

De tekniska lösningar som vid tillhandahållandet av socialservice används för att stödja klientens funktionsförmåga, trygghet, delaktighet och välfärd ska lämpa sig för att användas i servicen och svara mot klientens behov. Vid bedömningen av kundens servicebehov och utarbetandet av klientplanen ska det bedömas om de tekniska lösningar som tas i bruk lämpar sig för tjänsterna och åtgärderna för klienten. I 8 och 9 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) föreskrivs om självbestämmanderätt.

När en teknisk lösning tas i bruk och används ska det ses till att

- 1) klienten är medveten om användningen av den tekniska lösningen, kan använda den när det behövs och vid behov får handledning och rådgivning i användningen,
- 2) den tekniska lösningen inte ingriper i klientens eller någon annans integritetsskydd mer än klientens behov av vård och omsorg nödvändigtvis förutsätter,
- 3) den tekniska lösningen uppfyller de kvalitetskrav som ställs på den, fungerar på ett sätt som motsvarar dess syfte och inte äventyrar klientsäkerheten.

På behandlingen av klientuppgifter i samband med användningen av en teknisk lösning tillämpas lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (703/2023).

I 48 § föreskrivs om teknisk övervakning vid verksamhetsenheter inom socialvården.

48 §

Teknisk övervakning vid verksamhetsenheter inom socialvården

I lokaler som används gemensamt av klienterna vid en verksamhetsenhet inom socialvården får teknisk övervakning utföras när det behövs för att trygga klientens hälsa, säkerhet och välfärd. Användningen av teknisk övervakning ska begränsas tids- och områdesmässigt till vad som är nödvändigt och stå i proportion till sitt syfte.

På behandlingen av klientuppgifter i samband med teknisk övervakning tillämpas lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (703/2023).

I 16 och 17 § i lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004) föreskrivs om kameraövervakning av arbetstagare.

Teknisk övervakning enligt denna paragraf får inte utföras i klientens hem, egen bostad, toalett- och hygienutrymmen eller andra utrymmen som anses vara omfattade av hemfriden.

Lag

om ändring av lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre

16 §

Klientplan

När klientplanen utarbetas ska det bedömas om klientens servicebehov kan tillgodoses med hjälp av tekniska lösningar, med beaktande av vad som föreskrivs i 47 §.

20 §

Personal

En verksamhetsenhet ska ha en personal som till antal, utbildning och uppgiftsstruktur motsvarar antalet äldre personer som tillhandahålls service av verksamhetsenheten och det servicebehov deras funktionsförmåga medför, och som garanterar dem en högkvalitativ service. Om funktionsförmågan hos en äldre person som vårdas i verksamhetsenhetens lokaler har försämrats så mycket att han eller hon behöver omsorg oavsett tid på dygnet, ska det finnas tillräcklig personal på verksamhetsenheten alla tider på dygnet. Endast personer som har sådan tillräcklig utbildning och kompetens i läkemedelsbehandling som uppgiften förutsätter får delta i genomförandet av läkemedelsbehandling. I 47 § i socialvårdslagen föreskrivs om användning av tekniska lösningar i socialservice. I 48 § i socialvårdslagen föreskrivs om teknisk övervakning vid verksamhetsenheter inom socialvården.

Med faktisk personaldimensionering inom serviceboende med heldygnsomsorg enligt 21 c § i socialvårdslagen avses den arbetsinsats som utförs av de i 3 a § avsedda närvarande anställda som utför direkt klientarbete vid verksamhetsenheten, i förhållande till antalet klienter vid verksamhetsenheten under en uppföljningsperiod på tre veckor. Vid bedömningen av personaldimensioneringen får dimensioneringen minskas med högst 0,04 anställda per klient, om det vid verksamhetsenheten används teknisk övervakning eller om det i socialservicen för en klient används en teknisk lösning som kan ersätta direkt klientarbete. Den faktiska personaldimensioneringen ska dock alltid vara minst 0,6 anställda per klient vid en verksamhetsenhet som har gemensamma lokaler och egen arbetsskiftsplanering och som är underställd en och samma chef. Indirekt arbete beaktas inte i personaldimensioneringen. Vid bedömningen av personaldimensioneringen ska det dock alltid beaktas vad som i 1 mom. föreskrivs om det servicebehov som äldre personers funktionsförmåga medför och om trygghet av en högkvalitativ service.

Med avvikelse från 5 § 2 mom., 16 § 2 mom. och 21 § i lagen om tillsynen över social- och hälsovården (741/2023) får en tjänsteproducent på grund av teknisk övervakning som används vid verksamhetsenheten eller tekniska lösningar som används i klientservicen minska personaldimensioneringen inom serviceboende med heldygnsomsorg utan ansökan och utan beslut om ändring i registreringen. Tjänsteproducenten ska i fråga om denna ändring uppdatera uppgifterna i det rikstäckande registret över tjänsteproducenter och tjänsteenheter inom social- och hälsovården på det sätt som avses i 17 § 1 mom. i lagen om tillsynen över social- och hälsovården. Ändringen och uppdateringen av uppgifterna i registret ska göras senast den 31 december 2026. Om ändringen görs eller uppgifterna uppdateras efter den 31 december 2026, tillämpas 5 § och 3 kap. i lagen om tillsynen över social- och hälsovården på behandlingen av ändringen.

Lag

om ändring av 10 e § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

10 e §

Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet

Utöver vad som föreskrivs ovan i denna paragraf får välfärdsområdet av klienten ta ut en skälig avgift för en i klientplanen ingående tjänst för att tillgodose klientens brådskande behov av hjälp genom användning av en sådan teknisk lösning som avses i 47 § i socialvårdslagen.